

PROPORȚIA CA ELEMENT DE BAZĂ ÎN REALIZAREA MOBILIERULUI ȚĂRĂNESC

lect. super. Elena MADAN

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Proporția reprezintă un element de bază în conceperea și realizarea unui mobilier. Oamenii din cele mai vechi timpuri, încercau să stabilească anumite rapoarte dimensionale în realizarea mobilierului. Dacă mai întâi aceste proporții erau alese în funcție de mărimea corpului omenesc, mai târziu se căutau așa zisele proporții frumoase – proporții plăcute din punct de vedere estetic. Pentru găsirea unor astfel de proporții – se căuta corelarea părților componente constructiv-decorative cu întregul produs. Aici trebuie de amintit și de proporționalitatea ornamentelor și a aranjamentelor decorative mai ales în așa piese de mobilier cum erau lăzile de zestre sau băncile. Majoritatea pieselor de mobilier țărănesc nu aveau multe elemente decorative, valoarea lor artistică rezultă aproape exclusiv din reușita proporțiilor sale.*

Cuvinte cheie: *Proporție, mobilier țărănesc, estetic, constructiv-decorativ, valoare artistică.*

Mobilierul țărănesc ocupă un rol important în arta populară. Urmărind piesele de mobilier țărănesc care îl putem găsi și astăzi prin casele de la sate, putem observa o intuiție și o iscusință deosebită a tâmplarului sau gospodarului care a executat aceste piese. Desigur că la realizarea mobilierului se orientau la funcționalitatea acestuia utilizând unele structuri simple și ingenioase, iar decorul apare pe aceste piese doar în cazuri rare. Dar, oricum se tinde spre realizarea unui echilibru între părțile componente a mobilierului și în mare măsură aceasta este datorită proporționării corecte între elemente.

Importanța utilizării proporției în compoziție, încearcă să ne-o explice pictorul Ion Daghi, în lucrarea sa *Compoziția decorativă frontală* - "Proporționarea este un procedeu artistic care se bazează pe determinarea procentului de schimbare a mărimii unei forme în raport cu alta sau mai multe. A proporționa înseamnă a potrivi un element compozițional cu mai multe și cu întregul." De asemenea sunt prezentate două moduri de proporționare: "*Proporționare liberă*, cu aproximație, care este luată numai ca mijloc artistic de soluționare plastică a elementelor, unde rolul principal îl joacă comparația, analiza și simțul cu ajutorul cărora se stabilesc relațiile de mărimi, de cantitate, de ton etc. dintre toate elementele. Un asemenea mod de proporționare se bazează pe intuiția proprie, individuală a autorului și pe bagajul său de cunoștințe acumulate; al doilea mod este *proporționarea rațională*, care este supusă unei anumite legi și care favorizează primul. Rolul principal i se atribuie rațiunii și calculului științific." [1, 84]

Formele în cursul istoriei sunt supuse unor schimbări de ordin material, economic și social al timpului și locului respectiv. Toate aceste condiții au evoluat și din această mișcare continuă s-a desprins pentru om știința compozițiilor și a proporțiilor. În utilizarea oricăror tipuri de proporții se află necesitatea stabilirii unor raporturi determinate între linii, suprafețe și volume. Această știință a compoziției și a raporturilor este constantă, pentru că ea reprezintă o necesitate permanentă a spiritului uman de echilibru. [2, 12]

În ceea ce privește dimensiunea volumelor există o concordanță firească cu spațiile cărora le sunt destinate. Fiind în general de proporții reduse, casele sunt utilizate cu obiecte relativ mici. Raportul față de înălțimea omului este astfel ales încât piesa de mobilier să se subordoneze acestuia și nicidecum să-l domine, fapt constatat în locuințele țărănești din nordul Europei. [3, 119]

În decorul mobilierului se observă o reținere față de limitarea precisă a ornamentelor, ținându-se cont doar de încadrarea organică pe suprafețele date. Preferința în viziunea plastică înclină deci spre simplitatea volumelor având suprafețe gravate în întregime cu motive predominant geometrice. [3, 121] Caracteristicile constructive ale mobilierului tradițional constau în proporționalitatea, combinarea perfectă a diferitor obiecte într-un ansamblu integrat.

Dispoziția decorului pe suprafețele pieselor de mobilier este măsurată cu rigoare, fiind mai densă pe porțiunile principale expuse vederii, ceva mai rarefiate pe porțiunile laterale și lipsind cu totul pe acele părți ce se consideră a nu putea fi văzute. Astfel paturile au sculptate numai picioarele, scândurile lungi nefiind decorate sunt acoperite cu țesături. Descrescerea gradată a densității decorului este ușor observabilă la lăzile de zestre, care aveau o valoare artistică însemnată, a căror suprafețe sunt divers expuse: fațada principală, cele două părți laterale și capacul. Diferențieri se ivesc și în ce privește ornamentarea elementelor

componente, într-un fel fiind natura decorului destinat suprafețelor plane mari și altfel fiind aceea a decorului stinghiilor subțiri alcătuind picioarele sau marginile. [4, 39]

Dacă să urmărim dimensiunile lăzilor de zestre găsite în satele noastre ele variază în lungime între 60 și 100 cm, înălțimea fiind între 40 și 50 cm. Proporția creată între lungime și înălțime este astfel apropiată de 1/2. Lățimea lăzilor este relativ mare, aproximativ 50 cm. Proporționarea elementelor în dispunerea ornamentelor de asemenea are un rol semnificativ. Decorarea lăzilor de zestre se face pe peretele din față, pereții laterali, picioarele și capacul. Dispunerea ornamentelor se subordonează în mare măsură principiului de construcție, fiecare element constituind un câmp ornamental deosebit. De regulă, se poate observa aplicarea simetrică a ornamentului. Majoritatea lăzilor au două sau trei registre proporționale între ele. Exemplu poate fi lada de zestre din s. Alexeevca, r-nul Ungheni. (Fig. 1)

O altă piesă de mobilier este sofa – piesa care a devenit foarte uzuală la ceremoniile de nuntă, în deosebi în regiunile de Centru și Nord, mai rar în regiunea de Sud a R. Moldova, înlocuind treptat lada de zestre. Sofa reprezintă un pat care include și o ladă, de obicei executat de strungari sau timplari profesioniști și mai rar de gospodar în condiții de casă. Astfel de piesă îndeplinea funcția de odihnă și în același timp, de depozitare a lucrurilor. De cele mai multe ori, sofcele au brațe la ambele capete. Barele brațelor și picioarele au formă fasonată, rotunjite la strung. Mai rar sunt întâlnite sofcele care au și spătar, după construcție amintind canapeaua. Compozițiile ornamentale sunt aplicate pe planul frontal. Aici se poate de observat proporționarea decorului aplicat de obicei în trei registre, ceea ce s-a observat și la lăzile de zestre, doar că raportat la lungimea sofcei, elementele sunt de dimensiuni mai mari. Motivele decorative în toate cele trei registre reprezintă același element sau poate prezenta o simetrie cu un centru evident, adică registrul central poate să difere ca dimensiune, fiind mai mic sau mai mare decât celelalte două registre din părți, sau însăși elementul central să difere ca formă decât în celelalte registre. Un exemplar reprezentativ este o sofcă din s. Țipova, r-nul Rezina, unde elementul central reprezintă motivul păsării mesager, porumbelul, dar împrejmuit de o parte și de alta de pește, simbol al creștinismului. (Fig.2) Simbolul peștelui poate fi găsit pe mai multe piese de mobilier, de obicei urmărindu-se o simetrie bilaterală în aranjament.

Elementele decorative care mai des pot fi întâlnite pe piesele de mobilier sunt figurile geometrice: rombul sau linia îndreptată în diferite plane. Un exemplu este o masă înfundată din s. Frumușica, r-nul Florești. (Fig.3) De regulă, motivele și elementele ornamentale sunt inspirate din viața cotidiană, mediul înconjurător, adoptate și stilizate, fiind dependente adesea și de tehnicile de prelucrarea artistică a mobilierului (incizie, creștătură, horjarea, pictura, sculptura sau traforaj), dar întotdeauna plasate într-o desfășurare logică pe suprafețele stricte stabilite și care armonizează perfect cu tehnica fibrelor de lemn. [5, 11]

Prezentul articol a avut ca scop, familiarizarea publicului despre importanța proporționalizării în realizarea mobilierului țărănesc, din perspectivă istorică.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Bibliografie

1. Daghi I., Compoziția decorativă frontală, Ed. Editerra-Primm SRL (F.E.-P “Tipografia Centrală”), Chișinău, 2010
2. Cucu N., Mobilierul locuinței. Tradiție și modernitate., Ed. Meridiane, București, 1974
3. Capesius R., Mobilierul țărănesc românesc, Ed. Dacia, Cluj, 1974
4. Petrescu P., Creația plastică țărănească, Ed. Meridiane, București, 1976
5. Irimie C., Dumitrescu F., Paleolog A., Arta lemnului la Români, București: Ed. Meridiane, 1975
6. Țăranu Gh., Țăranu R., Stiluri de mobilă și tehnica executării decorațiunilor, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1991
7. Ciocanu M., Mobilierul tradițional din patrimoniului MNEIN. Buletinul științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei, volumul 11(24), Chișinău, 2009, p. 308-325